

Ξενάγηση στο ανακαινισμένο Αρχαιολογικό Μουσείο της Βέροιας

Του Γιώργου Μάλιου
αρχαιολόγου

Στις 13 Απριλίου 2009 το ανακαινισμένο ως προς το κτήριο και τις εκθέσεις του **Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας** άρχισε να λειτουργεί και να περιμένει τους φιλόστορους επισκέπτες του για μια περιήγηση στην ιστορία και την τέχνη της πόλης και ολόκληρου του νομού. Ανεπισημως βέβαια, γιατί, ακόμα δεν τελέστηκαν τα επίσημα εγκαίνια του χώρου. Το μουσείο, πάντως, άλλαξε ριζικά όψη και ύφος μέσα σε δύο μόλις χρόνια, με την καθοδήγηση της Προϊσταμένης της ΙΖ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων κ. Μαρίας Λιλιμπάκη-Ακαμάτη και του αρχιτέκτονα της υπηρεσίας κ. Τροχίδη.

Το κτήριο του μουσείου κατασκευάστηκε κατά την δεκαετία του '60 ως μια σύγχρονη αρχιτεκτονική «διασκευή» παραδοσιακού μακεδονίτικου σπιτιού, ενός τύπου διαδεδομένου και καλά διατηρημένου στην πόλη. Από το 1965 στο μουσείο βρήκαν στέγη τα ευρήματα των ανασκαφών της Βέροιας αλλά και της ευρύτερης περιοχής. Παρόλα αυτά, από πολύ καιρό πριν είχε καταστεί σαφές ότι ούτε το κτήριο ούτε οι εκθέσεις του ανταποκρίνονταν στις σύγχρονες μουσειολογικές τάσεις, ενώ η έκρηξη της ανασκαφικής δραστηριότητας μέσα στην πόλη κατά την διάρκεια της δεκαετίας του '80 (επακόλουθο βεβαίως της οικοδομικής έξαρσης που έφερε την Βέροια στην σημερινή κατάσταση) πρόσθεσε νέα ενδιαφέροντα ευρήματα που «επιζητούσαν» να βρουν μια θέση στις προθήκες. Την ανάγκη αλλαγής των εκθέσεων επέτεινε και

η πληθώρα νέων ανασκαφικών ευρημάτων και ιστορικών πληροφοριών που προέκυψε από τις σωστικές επεμβάσεις στα μεγάλα δημόσια έργα, όπως η Εγνατία, μετά από τις οποίες άλλαξε σε μεγάλο βαθμό η εικόνα που είχαμε για την πρώιμη ιστορία του νομού μας. Λίγα χρόνια πριν, η αρχαιολόγος του μουσείου κ. Ειρήνη Ψαρρά έγραφε: «*Η έκθεση του Μουσείου Βέροιας ορ-*

Η είσοδος του αρχαιολογικού μουσείου Βέροιας

Αναθηματικές στήλες στον εξωτερικό χώρο του μουσείου

γανώθηκε το 1965 και έκτοτε δεν έχει ανανεωθεί ή εμπλουτιστεί το υλικό της. Χρονικά περιορίζεται στους ελληνιστικούς και ρωμαϊκούς χρόνους (δεν υπάρχει ενότητα για την προϊστορική εποχή στο Νομό Ημαθίας).... Η επανέκθεση του υλικού θα έχει στόχο την αντιπροσωπευτικότερη κατά το δυνατόν παρουσίαση του αρχαιολογικού πλούτου της Βέροιας απ' όλες τις χρονικές περιόδους, λαμβανομένου υπόψη του περιορισμένου διαθέσιμου χώρου».

Έτσι, το φθινόπωρο του 2007 ξεκίνησαν οι εργασίες ανακαίνισης του κτηρίου και οι προσπάθειες αναδιοργάνωσης των εκθέσεων με συνδυασμό παλιών και νέων εκθεμάτων. Η στενότητα του χώρου αντιμετωπίστηκε επιτυχώς με την επέκταση του κτηρίου προς τα νότια, ενώ αξιοποιήθηκε με το καλύτερο δυνατό τρόπο και η παλιά αποθήκη της 11^{ης} Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων στον όροφο. Παράλληλα, λόγω των δεσμεύσεων της προγενέστερης κατασκευής (η μελέτη δεν θα μπορούσε βεβαίως να προβλέπει κατεδάφιση του υφιστάμενου κτίσματος) θα έπρεπε να οργανωθεί το υλικό των εκθέσεων με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και με την μέγιστη οικονομία χώρου. Πολύ ενδιαφέρουσα κρίνεται η προς αυτήν την κατεύθυνση αξιοποίηση του εξωτερικού χώρου, τόσο του κήπου με τα διάφορα ταφικά και τιμητικά μνημεία και αρχιτεκτονικά μέλη όσο και του σκεπαστού διαδρόμου κατά μήκος του τοίχου του κυρίως κτηρίου.

Στο εσωτερικό ο εκθεσιακός χώρος καταλαμβάνει πλέον έκταση περίπου 400 τ.μ. και διαρ-

θρώνεται σε δύο επίπεδα. Στο ισόγειο ανοίγονται τρεις αίθουσες (συμβατικά Α, Β και Γ) από αριστερά προς τα δεξιά κατά την είσοδο του επισκέπτη. Ο κεντρικός χώρος-προθάλαμος, όπου πραγματοποιείται και η προβολή οπτικοακουστικού υλικού για την ιστορία της Βέροιας, συνδέει την αίθουσα Α (αριστερά) με τις δύο διαδοχικές Β και Γ (στα δεξιά) και ταυτόχρονα δίνει πρόσβαση στο πατάρι από πάνω.

Παρακάτω θα επιχειρήσουμε μια ξενάγηση στο νέο Μουσείο της Βέροιας όσο πιο αντιπροσωπευτική και λεπτομερή γίνεται στα όρια ενός τέτοιου άρθρου. Έμφαση θα δοθεί στα σημαντικότερα (κατά την γνώμη του γράφοντος, πάντα) εκθέματα και κυρίως σ' αυτά που προέρχονται από τις ανασκαφές της αρχαίας Μιέζας. Οι φωτογραφίες που συνοδεύουν το κείμενο προέρχονται από ειδικές δημοσιεύσεις και αρχαιολογικούς οδηγούς. Οπωσδήποτε καμιά παρουσίαση του μουσείου δεν μπορεί να υποκαταστήσει την επίσκεψή μας στον χώρο αυτόν και καμιά περιγραφή των εκθεμάτων δεν είναι τόσο σημαντική όσο η προσωπική επαφή με τα αντικείμενα που προσλαμβάνονται διαφορετικά από τον καθένα μας.

Μια βόλτα στο μουσείο

Καθώς κατευθυνόμαστε προς την είσοδο του μουσείου, αριστερά, δεσπόζει η κολοσσική κεφαλή της Μέδουσας, μιας από τις τρεις κόρες του Φόρκη και της Κητούς. Η Μέδουσα και οι αδελφές της ονομάζονταν Γοργόνες και καμιά σχέση δεν είχαν με τις όμορφες και καλοπροαίρετες κοπέλες της λαϊκής θαλασσινής φαντασίας. Ήταν άσχημες, τρομακτικές και ιδιαίτερα κακόβουλες. Αντί για μαλλιά είχαν φαρμακερά φίδια, τα δόντια τους εξείχαν από το στόμα σαν χαυλιόδοντες κάπρων και διέθεται χάλκινα χέρια και χρυσά φτερά. Το χειρότερο ήταν, όμως, το βλέμμα τους: τόσο διαπεραστικό και ψυχρό, που σε όποιον έπεφτε τον μεταμόρφωνε σε λίθο. Ζούσαν στην άκρη του κόσμου, στην Δύση, όπου οι Έλληνες τοποθετούσαν κι άλλα τέρατα, όπως οι Κύκλωπες και ο Γηρυόνης. Από τις Γοργόνες μόνο η Μέδουσα ήταν θνητή και μ' αυτήν (τι να πω για το γούστο του!) ενώθηκε ο Ποσειδώνας,

αποκτώντας τον Χρυσάορα και τον Πήγασο. Την Μέδουσα αποκεφάλισε με την χρυσή του άρπη (δρεπάνι) ο ήρωας Περσέας, ο γιος του Δία και της Δανάης. Το κεφάλι της, που διέθετε ακόμη την αποκρουστική του όψη και την δύναμη της απολίθωσης το δώρισε στην Αθηνά που το έβαλε ως επίσημα στην ασπίδα της. Η απότυπωσή του στις εικαστικές τέχνες ανάγεται ήδη στην πρώτη αρχαϊκή εποχή. Ονομάζεται γοργόνειον και είχε για τους Έλληνες αποτροπαϊκό χαρακτήρα, διώχνοντας με την ματιά του το κακό. Σταδιακά η ελληνική τέχνη κατάφερε να εξανθρωπίσει και να καλλωπίσει ακόμα και την Μέδουσα. Γι' αυτό και το γοργόνειο της Βέροιας έχει χάσει κάτι από την αποκρουστικότητα των πρώιμων παραδειγμάτων του τύπου. Δεν απώλεσε όμως και την αποτροπαϊκή του λειτουργία, καθώς βρισκόταν πάνω στα τείχη της πόλης (κοντά σε πύργο στην ανατολική πύλη), ευδιάκριτο από μακριά, προκειμένου να απομακρύνει κάθε επιβουλή, κάθε απειλή, είτε αυτή ήταν εχθρός είτε αρρώστια και θανατικό. Χρονολογείται στο τέλος του 2^{ου} αι. μ.Χ., όταν ο βασιλιάς της Μακεδονίας Φίλιππος Ε' επένδυε ιδεολογικά στην καταγωγή των Μακεδόνων δυναστών από το Άργος της Πελοποννήσου και τον Ηρακλή (ο φονιάς της Μέδουσας, Περσέας, ήταν πρόγονος του μεγάλου ήρωα) και αντιμετώπιζε τις επεκτατικές βλέψεις των Ρωμαίων στον ελλαδικό χώρο.

Ο κεντρικός χώρος του Μουσείου καλωσορίζει τον επισκέπτη λουσμένος με πλούσιο φυσικό φωτισμό που μπαίνει από τα μεγάλα ανοίγματα του ανατολικού τοίχου. Το βλέμμα αφήνεται να ατενίσει τον ευρύ μακεδονικό κάμπο, πηγή πλούτου και ισχύος για τους αρχαίους Μακεδόνες, αλλά την επέκταση της σημερινής πόλης στα ανατολικά. Μπροστά μας, όμως, το ίδιο φωτεινή, απαυγάζοντας στην λευκή στιλπνότητα της μαρμάρινης ύλης, βρίσκεται μια οικεία για τους Ναουσαίους μορφή: είναι η προτομή του ποτάμιου θεού Όλγανου, που βρέθηκε στην περιοχή του Κοπανού, στα όρια της αρχαίας Μίεζας. Η προτομή του που επιγράφεται με το όνομά του σε δύο στίχους, χρονολογείται στο δεύτερο μισό του 2^{ου} αι. μ.Χ. Η διαφάνεια του μαρμάρου και η υγρότητα των μακριών βοστρύχων που πέφτουν στους ώμους κυματιστοί επιτείνουν την ποτάμια

Η προτομή του Ολγάνου

όψη του νεαρού άνδρα. Η «καβαφικού κάλλους» μορφή (κατά την έκφραση του αρχαιολόγου κ. Γιάννη Γραικού) οφείλει πολλά στις απεικονίσεις του Αλεξάνδρου και, κυρίως, του Αντινόου, του πανέμορφου νέου, προστατευόμενου του αυτοκράτορα Αδριανού (2^{ος} αι. μ.Χ.), που βρήκε τραγικό θάνατο στα νερά του Νείλου και λατρεύτηκε ως καλόβουλο πνεύμα σε όλη την ρωμαϊκή αυτοκρατορία.

Η παρουσία του Ολγάνου, τόσο καίρια και εμβληματική, ακριβώς μετά την είσοδο στο κτήριο, παραπέμπει συνειρμικά στον ιδρυτικό μύθο των δύο σημαντικών πόλεων στις ανατολικές υπώρειες του Βερμίου. Σύμφωνα με την γενεαλογία που διασώζει ο Στέφανος Βυζάντιος ο επώνυμος ήρωας των Μακεδόνων, ο Μακεδών, είχε (μεταξύ άλλων) κι έναν γιο που ονομαζόταν Βέρης. Πιθανώς αυτός έδωσε το όνομά του στον ποταμό της Βέροιας κατά την αρχαιότητα. Ο Βέρης απέκτησε τρία παιδιά: τα κορίτσια Βέροια και Μίεζα και τον μοναχογιό Όλγανο. Οι δύο πρώτες έδωσαν το όνομά τους στις αντίστοιχες πόλεις. Ο Όλγανος έγινε επώνυμος του ποταμιού που και σήμερα ακόμα ρέει στην πόλη μας. Ενδιαφέρον μάλιστα έχει και η ετυμολογία του ονόματός του (την πρότεινε σε μια ημερίδα και την δημοσίευσε

στην *Νιάουστα* ο αρχαιολόγος της ΙΖ΄ ΕΠΚΑ κ. Γιάννης Γραικός): προέρχεται από την ρίζα ελκ- (που δίνει και την λέξη ολκάς) με την γνωστή για την μακεδονική διάλεκτο τροπή του κ σε γ. Επομένως, ο ποταμός Όλγανος είναι αυτός που έλκει, κατεβάζει πολλά φερτά υλικά («σέρνει λιθάρια, ριζιμιά» κατά το γνωστό δημοτικό τραγούδι) κι έχει σημασία να σκεφτούμε ότι και οι νεώτεροι κάτοικοι της περιοχής παρατήρησαν το ίδιο φαινόμενο και ονόμασαν το ποτάμι μαύρο, μέλαν, δηλαδή Αράπιτσα.

Μετά αυτήν την μυθολογική παραπομπή στην ίδρυση της Μίεζας και της Βέροιας ο επισκέπτης μπορεί – αν επιθυμεί – να παρακολουθήσει ένα εξάλεπτο οπτικοακουστικό ενημερωτικό ιστορικό διάγραμμα της Βέροιας και της περιοχής της. Με τον συνοπτικό αυτόν τρόπο μπορεί να πάρει μια ιδέα για τις ενότητες της έκθεσης και το ιστορικό υπόβαθρο των εκθεμάτων. Προς το παρόν η παρουσίαση γίνεται μόνο στα ελληνικά, είμαι ωστόσο βέβαιος ότι γρήγορα θα προχωρήσει και η μετάφρασή του στα αγγλικά, για να επωφεληθούν και οι ξένοι επισκέπτες του χώρου.

Σύμφωνα με τον σχεδιασμό του μουσείου στην συνέχεια ο επισκέπτης μπορεί να ακολουθήσει μια πορεία ...από το σκοτάδι στο φως, δηλαδή από την αίθουσα Α, όπου και τα ευρήματα των νεκροταφείων της πόλης, προς τις αίθουσες Β και Γ, όπου και οι ενότητες της λατρείας, των διοικητικών θεσμών και της βιοτεχνικής-καλλιτεχνικής παραγωγής των εργαστηρίων της πόλης. Πριν όμως αφήσουμε κεντρικό χώρο - προθάλαμο, ας μην παραβλέψουμε να δούμε και τον μικρό χάλκινο ιθυφαλλικό «ιπέα», έργο των γεωμετρικών χρόνων, το πιο παλιό εύρημα εκτός νεκροταφείων από την Βέροια.

Αριστερά πριν την είσοδο προς την αίθουσα Α, υπάρχει η μακέτα ενός λαξευτού θαλαμωτού τάφου, της πιο συνηθισμένης ταφικής κατασκευής για ευκατάστατους νεκρούς στην Βέροια των ελληνιστικών χρόνων. Οι λαξευτοί θαλαμωτοί τάφοι είναι υπόγεια μνημεία, σκαλισμένα στον μαλακό πωρόλιθο. Η πρόσβαση από την επιφάνεια γίνεται με έναν στενό κλιμακωτό διάδρομο. Η πρόσοψη είναι συνήθως απλή, σπανιότερα αρχιτεκτονικά διαμορφωμένη και από πίσω

ανοίγονται ένας ή δύο θάλαμοι (σπανιότερα και περισσότεροι) που δέχονται τις ταφές. Η όψη των μνημείων και η γενικότερη αντίληψη που ενσωματώνουν θυμίζουν ιδιαίτερα τους μεγαλοπρεπέστερους μακεδονικούς τάφους, με την διαφορά ότι εκείνοι είναι εξολοκλήρου κτιστοί και γι' αυτό πολύ πιο δαπανηροί. Και οι δύο όμως τύποι προορίζονταν για τους έχοντες. Οι λιγότεροι προνομιούχοι θάβονταν συνήθως σε στενούς ορθογώνιους λάκκους, τύπος που είναι κυρίαρχος κατά την αρχαϊκή και κλασσική εποχή στην πόλη.

Η αίθουσα Α

Η αίθουσα Α διαιρείται σε τρεις χώρους. Στον πρώτο εκτίθενται ευρήματα του αρχαϊκού, κλασσικού και ελληνιστικού νεκροταφείου. Στην πρώτη προθήκη αριστερά δύο χάλκινα αγγεία μας υπενθυμίζουν ότι στην Βέροια, παράλληλα με τον ενταφιασμό των νεκρών, ήταν σε (πιο σπάνια) χρήση και η καύση. Η χάλκινη υδρία και η κάλη χρησιμοποιήθηκαν ως οστεοδόχοι. Οι απέναντι προθήκες περιλαμβάνουν κτερίσματα αρχαϊκών τάφων που χρονολογούνται στο β΄ μισό του 6^{ου} αι. π.Χ. Τα αντικείμενα αυτά είναι

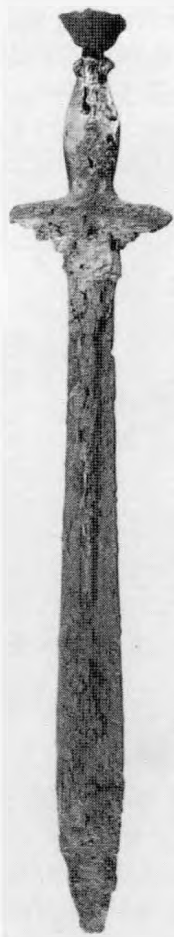

Χάλκινη τεφροδόχος υδρία

στην πλειονότητά τους εισηγμένα από βιοτεχνικά κέντρα της κυρίως Ελλάδας και της Μ. Ασίας, αποδεικνύοντας τις πρώιμες εμπορικές σχέσεις της Βέροιας, και του μακεδονικού βασιλείου ευρύτερα, με τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο.

Από την Αττική προέρχεται ο μεγάλος ερυθρόμορφος κρατήρας ρυθμού Κέρτς (από την περιοχή της Μαύρης Θάλασσας, όπου βρέθηκαν πρώτα τέτοια αγγεία) που ξεχωρίζει για το μέγεθος και την ποιότητα της διακόσμησής του στην κεντρική προθήκη στο βάθος. Χρονολογείται στα μέσα του 4^{ου} αι. π.Χ., όταν παρά τις πολεμικές συγκρούσεις Μακεδονίας – Αθήνας, τα προϊόντα του Αττικού Κεραμεικού γίνονται ανάρπαστα μεταξύ των Μακεδόνων. Το θέμα της παράστασης αντλείται από τον κύκλο του Διονύσου και της Αφροδίτης. Ένας Έρωτας πετά πάνω από τον βωμό ενός υπαίθριου ιερού προς μια ερμαϊκή στήλη. Μια γυναίκα και δύο άνδρες που χειρονομούν εκφραστικά παρακολουθούν την πορεία του. Μπροστά τους είναι στημένο το ξόανο μιας θεάς. Ο κρατήρας, σκεύος προορισμένο για την ανάμειξη οίνου και νερού, χρησιμοποιήθηκε κι αυτός ως τεφροδόχο αγγείο.

Μέσα στους τάφους της Βέροιας συνήθως τοποθετούνταν προσωπικά αντικείμενα του νεκρού, όπως όπλα, στελεγγίδες, κοσμήματα, αγγεία που χρησιμοποιούνταν κατά την διάρκεια των ταφικών τελετουργιών (κανάτια, ποτήρια, πιάτα, μυροδοχεία, μαγειρικά σκεύη και λύχνοι) αλλά κι αντικείμενα με καθαρά ιδεολογικό περιεχόμενο, όπως ειδώλια, νομίσματα για τον Χάρωνα, φυλαχτά κ.ά. Από τα όπλα που βρέθηκαν στα νεκροταφεία της πόλης, ξεχωρίζει ένα χρυσοποίκιλτο σιδερένιο ξίφος που διατηρείται σχεδόν ακέραιο. Το βλέπουμε, μαζί μ' ένα ακόμη σαφώς ταπεινότερο, στην προθήκη αριστε-

ρά του κρατήρα. Στις δύο μεριές της λαβής του είναι στερεωμένες δύο έκτυπες Νίκες σε χρυσό έλασμα. Η καθεμιά από αυτές έφερε ασπίδα και ξίφος, πατούσε δε σ' έναν ιωνικό κίονα. Το ξίφος αυτό βρέθηκε σ' έναν κιβωτιόσχημο τάφο του τέλους του 4^{ου} αι. π.Χ. Ο κάτοχός του, αν πέθανε από φυσικό θάνατο γύρω στα 50 ή αργότερα, δεν αποκλείεται να ήταν συνομήλικος του Αλεξάνδρου, ίσως συμπολεμιστής του στην μεγάλη εκστρατεία της Ασίας που έφερε τους Μακεδόνες και τους άλλους Έλληνες (πλην Λακεδαιμονίων) στην άκρη του γνωστού τότε κόσμου.

Οι υπόλοιποι δύο χώροι της αίθουσας Α του Μουσείου προορίζονται για την έκθεση των κτερισμάτων από τους λαξευτούς θαλαμωτούς και άλλους ελληνιστικούς τάφους της πόλης. Αν και οι περισσότεροι από αυτούς ήταν συλημένοι από την αρχαιότητα κιόλας, πολλά είναι τα ευρήματα που ήλθαν στο φως χάρη στις ανασκαφές των τελευταίων χρόνων. Κυριαρχούν τα αγγεία καθημερινής χρήσης, τα όπλα και τα κοσμήματα (όσα σώθηκαν από την σύληση) και, κυρίως, ειδώλια. Τα περισσότερα εικονίζουν γυναικείες μορφές σε διάφορους τύπους. Υπάρχουν όμως και πολλές θεές, βασικά, Αφροδίτες. Η συχνή παρουσία της θεάς του έρωτα σε τάφους της κεντρικής Μακεδονίας οφείλεται κυρίως σε μια ιδιαίτερη υπόσταση της Αφροδίτης ως χθόνιας θεάς και στον συμφυρμό αυτής με την βασίλισσα του Κάτω Κόσμου, την Περσεφόνη, που επιχωριάζει στην περιοχή.

Η Αφροδίτη και ο αγαπημένος της Άδωνις παριστάνονται σε ένα άλλο έκθεμα που αξίζει της προσοχής μας. Πρόκειται για ένα πήλινο σύμπλεγμα των μέσων του 1^{ου} αι. π.Χ. Εικονίζεται η τραγική κατάληξη του έρωτα της θεάς για τον όμορφο νεαρό που σκοτώθηκε από τον φθονερό εραστή της Αφροδίτης, Άρη. Για την περιγραφή του συμπλέγματος ακολουθώ την Β. Αλλαμανή: «Η θεά, γυμνή, σφίγγει με τα δύο χέρια τρυφερά τον αγαπημένο της και πλησιάζει το πρόσωπό της κοντά του. Ο Άδωνις, ξαπλωμένος επάνω στο νεκρικό κρεβάτι, ανταποδίδει με το δεξί χέρι του αδύναμα το αγκάλιασμά της. Το γυμνό σώμα του καλύπτει μόνο ένα νεκρικό σεντόνι και τα μαλλιά του στολίζει στεφάνι πλεγμένο με λουλούδια.

Αφήνοντας την τελευταία του πνοή στην αγκαλιά της Αφροδίτης, γέρνει το κεφάλι στο πλάι, ενώ το αριστερό χέρι του πέφτει άψυχο προς τα κάτω. Η νεαρή θρηνωδός που παραστέκεται στη σκηνή κοιτάζει θλιμμένη τη θεά, ανήμπορη να προσφέρει βοήθεια». Ο Άδωνις υπήρξε ένας από τους πρώιμους θνήσκοντες θεούς της Ανατολικής Μεσογείου, η λατρεία του οποίου διαδόθηκε από νωρίς στον ελληνικό κόσμο. Ο ετήσιος εορτασμός του θανάτου του προκαλούσε γοερούς θρήνους μεταξύ των γυναικών και είχε συνδεθεί με τις διαδοχικές φάσεις του θανάτου και της αναγέννησης της φύσης.

Η αίθουσα Β

Αφήνοντας την αίθουσα Α, κατευθυνόμαστε απέναντι στην Β, που είναι αφιερωμένη στις λατρείες, τους κοινωνικούς θεσμούς και την διοίκηση της πόλης. Την είσοδο προς την αίθουσα αυτήν πλαισιώνουν δύο εικονιστικές κεφαλές (=πορτραίτα) της ρωμαϊκής περιόδου που ανήκουν πιθανώς σε αυτοκράτορες. Η κεφαλή δεξιά φαίνεται πως ανήκει σε υπερφυσικό ανδριάντα του Κλαυδίου (α' μισό 1^{ου} αι. μ.Χ.), ενώ η κεφαλή στα αριστερά ανήκει στην εποχή των Σεβήρων. Ας παρατηρήσουμε τους τρεις βοστρύχους που ξεχωρίζουν από το σύνολο της κόμης και πέφτουν μπροστά στο μέτωπο. Πρόκειται για ένα μοτίβο που απαντά στην αυτοκρατορική εικονογραφία του Σεπτιμίου Σεβήρου αλλά υποδηλώνει και γενικότερα τον οπαδό της λατρείας του Σάραπη, του Αιγύπτιου θεού η λατρεία του οποίου (μαζί με την Ίσιδα) διαδόθηκε ιδιαίτερα κατά τα ελληνιστικά χρόνια και μετά σε όλο τον ελληνιστικό και ρωμαϊκό κόσμο. Η Βέροια, έδρα του κοινού των Μακεδόνων και της λατρείας των αυτοκρατόρων, είναι κατά τα χρόνια της Ρωμαϊοκρατίας η δεύτερη σημαντικότερη πόλη της επαρχίας της Μακεδονίας μετά την Θεσσαλονίκη. Γι' αυτό δεν είναι καθόλου περίεργο να έχουν ανεγερθεί τιμητικά μνημεία για τους εκάστοτε αυτοκράτορες, η εύνοια των οποίων ήταν αναγκαία για την ευημερία της πόλης.

Το ήμισυ (αριστερά καθώς μπαίνουμε) της αίθουσας Β είναι αφιερωμένο στις λατρείες της Βέροιας. Ιδιαίτερα διαδεδομένη ήταν η λατρεία της

Αφροδίτης ήδη από τα ελληνιστικά χρόνια. Με διάφορες μορφές και υποστάσεις η θεά του Έρωτα εξασφάλιζε ζωή με ευτυχία και απολαύσεις αλλά κι έναν θάνατο με ελπίδες. Δημοφιλείς θεότητες ήταν επίσης ο Ασκληπιός (εδώ εικονίζεται σε μια μικρή στήλη μαζί με την κόρη του Υγεία) και ο Δίας, πατέρας των θεών και των ανθρώπων. Οι ιερείς του Ασκληπιού κατά τα ελληνιστικά χρόνια ήταν οι επώνυμοι άρχοντες των πόλεων, με άλλα λόγια η ενιαύσια υπηρεσία τους χρησιμοποιούνταν για την χρονολόγηση των τοπικών γεγονότων. Από την άλλη, γνωρίζουμε ότι οι Μακεδόνες θεωρούσαν τον Δία προπάτορά τους, δεδομένου ότι από την αρχαϊκή κιόλας εποχή ο επώνυμος της Μακεδονίας ήρωας, ο Μακεδών, λογιζόταν γιος του άρχοντα του Ολύμπου. Στην Μακεδονία των ρωμαϊκών χρόνων ο Δίας λατρεύτηκε με θέρμη ως Ύψιστος, υπόσταση που εξέφρασε εν μέρει και τις μονοθεϊστικές αναζητήσεις της εποχής. Σύμβολό του ο αετός, που στο μεγάλο ανάγλυφο της Βέροιας πατά πάνω σε κεφάλι ταύρου και περιγράφεται από ένα στεφάνι δρυός. Η επιγραφή που συνοδεύει το ανάγλυφο αναφέρει πλήθος ονομάτων οπαδών του θεού. Ο αετός και πάλι, ή ο ίδιος ο θεός μεταμορφωμένος, εικονίζεται σε ένα τραπεζοφόρο (στήριγμα πολύτιμου μαρμάρινου τραπεζιού) κατά την απαγωγή του Γανυμήδη, του όμορφου νέου από την Τροία που προοριζόταν για οινοχόος των θεών.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει η αναθηματική στήλη που στήθηκε τον Απρίλη του έτους 7 π.Χ. από τον σύλλογο των τεχνιτών του Διονύσου (ηθοποιό, χορευτές κ.ά.), για να τιμηθεί μέλος του που ανέλαβε το αξίωμα του αγορανόμου του θεάτρου. Εικονίζεται ο Διόνυσος ως ηθοποιός που σπένδει σε βωμό. Δίπλα στην στήλη έχουν στηθεί ο γυμνός κορμός του Διονύσου κι ενός σατύρου. Γενικά στην Μακεδονία ο θεός Διόνυσος έχει βαθιές ρίζες στον μύθο και την λατρεία. Παρόλο που προστάτευε την καλλιέργεια της αμπέλου και την οινοποσία, δραστηριότητες καθόλα ανδρικές, οι κατεξοχήν οπαδοί του ήταν γυναίκες που μέσα σε μια εκστατική μανία έσπαζαν τις κατεστημένες κοινωνικές συμβάσεις και ακολουθούσαν νοερά τον θεό τους στα βουνά και τα λαγκάδια του μακεδονικού τοπίου. Διάσημη «βάκχα» ήταν η Ολυμπιάδα, μητέρα του Αλεξάνδρου. Τόσο στην

υπόλοιπη Ελλάδα όσο και ειδικά στην Μακεδονία, όμως, ο Διόνυσος συνδέθηκε με τον θάνατο ή, καλύτερα, με την ζωή μετά θάνατον, την οποία απολάμβαναν στον Κάτω Κόσμο οι μύστες των μυστηρίων του, αυτοί που γνώρισαν τα άρρητα δρώμενα του Βάκχου.

Αξίζει, επίσης, να σταθούμε στην επιγραφή του βασιλιά της Μακεδονίας Φιλίππου Ε΄ που ίδρυσε στο ιερό της Αθηνάς στην Βέροια στοές αφιερωμένες στην θεά. Τα υπόστεγα αυτά κτίσματα ήταν πολύ σημαντικά σε ένα ιερό, αφού παρείχαν προστασία στους πιστούς από τα καιρικά φαινόμενα, ενώ η εμπορική τους εκμετάλλευση – εκεί λειτουργούσαν και διάφορα καταστήματα – αποτελούσε βασική πρόσοδο για το ιερό. Οι ελληνιστικοί βασιλείς συχνά έδειχναν την ευνοιά τους σε διάφορα ιερά χρηματοδοτώντας την κατασκευή τέτοιων κτηρίων.

Δίπλα από την επιγραφή ορθώνεται ένας ενεπίγραφος κίονας που με το ύψος του ενώνει τα δύο επίπεδα του μουσείου, καθώς είναι ορατός τόσο από το ισόγειο όσο και από τον όροφο. Προέρχεται από το ορεινό ιερό της Λευκόπετρας στο Βέρμιο (στον άξονα του αρχαίου και νεώτερου δρόμου προς Κοζάνη, πριν την Καστανιά). Αυτό ήταν αφιερωμένο στην Μητέρα των Θεών Αυτόχθονα και φαίνεται πως άκμασε κυρίως κατά τα ρωμαϊκά χρόνια. Στον αρχαιολογικό χώρο της Λευκόπετρας, που πρόσφατα καθαρίστηκε και ξαναερευνήθηκε, μπορούμε να δούμε τα ερείπια του ναού της Μητέρας των Θεών, η πρόσοψη του οποίου εικονίζεται σχεδιαστικά αποκαταστημένη στην ενημερωτική πινακίδα του τοίχου. Τα αναθήματα των πιστών, κατοίκων της Βέροιας και οικισμών του Βερμίου, αναφέρονται στις επιγραφές που αποκαλύφθηκαν κατά τις ανασκαφές του Φ. Πέτσα. Μεγάλη σημασία για την κοινωνία και τις θρησκευτικές συνήθειες της εποχής έχουν οι απελευθερωτικές επιγραφές που καταγράφουν και εγγυώνται την απελευθέρωση δούλων από τους κυρίους τους. Οι απελευθερώσεις αυτές γίνονται με την ανάθεση των δούλων στην ίδια την θεά, η οποία προστάτευε και εγγυάτο την όλη διαδικασία.

Στο άλλο μισό της ίδιας αίθουσας παρουσιάζονται τα τεκμήρια των κοινωνικών και διοικητικών

θεσμών σύμφωνα με τους οποίους ήταν οργανωμένη η ζωή στην Βέροια. Πλούσιες πληροφορίες για την οργάνωση των νέων της πόλης παρέχει ο κατάλογος των εφήβων του έτους 177/8 μ.Χ. επί εφηβάρχου Στάτιου Αντιγόνου, κυρίως όμως ο γνωστός Γυμνασιαρχικός Νόμος της Βέροιας. Πρόκειται για την μεγάλη στήλη, ενεπίγραφη και στις δυο όψεις της, με την οριζόντια επίστεψη. Βρέθηκε σε δεύτερη χρήση ως κάλυμμα τάφου πολύ κοντά στην εικαζόμενη θέση του αρχαίου Γυμνασίου. Το κείμενο αναφέρεται λεπτομερώς στις συνθήκες ψήφισης του νόμου, την αναδιοργάνωση των θεσμών του Γυμνασίου, τα δικαιώματα και τα καθήκοντα των ειδικών αξιωματούχων (Γυμνασιάρχου και βοηθών), τις υποχρεώσεις των ασκουμένων νέων, τον τρόπο εκπαίδευσής τους που ήταν προσανατολισμένος κυρίως στην στρατιωτική εκγύμναση. Οι ασκούμενοι στο Γυμνάσιο έπρεπε να αποκτήσουν την φυσική κατάσταση και την πειθαρχία του στρατιώτη, γι' αυτό και μεταξύ των κλασικών αθλημάτων υπήρχαν και καθαρές οπλασκίες. Ο μακεδονικός στρατός ήταν κατά βάση εθνικός και στηριζόταν στην υποχρεωτική θητεία και την πετυχημένη άσκηση των ντόπιων νέων. Ειδικά την περίοδο κατά την οποία χρονολογείται ο Νόμος, δηλαδή στο α΄ τρίτο του 2^{ου} αι. π.Χ. η Μακεδονία έπρεπε να πολεμήσει για την αυτοτέλεια και την ανεξαρτησία της έναντι των Ρωμαίων.

Η αίθουσα Γ

Προχωρώντας προς το βάθος, στην αίθουσα Γ, θα περιηγηθούμε σύντομα στην καλλιτεχνική και βιοτεχνική παραγωγή των βεροιώτικων εργαστηρίων των ελληνιστικών και ρωμαϊκών χρόνων. Η Βέροια, ως μια από τις μεγαλύτερες πόλεις της Μακεδονίας, φαίνεται πως διέθετε κοροπλαστικά και κεραμικά εργαστήρια το αργότερο από την ελληνιστική περίοδο. Την ίδια περίπου εποχή, αλλά και στους επόμενους αιώνες της Ρωμαϊκής αυτοκρατίας, στην πόλη λειτουργούν δραστήριοι γλύπτες που αναλαμβάνουν τοπικές παραγγελίες της πόλης και των πολιτών, εξυπηρετώντας ταυτόχρονα δημόσιες και ιδιωτικές ανάγκες. Χρησιμοποιούν συνήθως τοπικό μάρμαρο Βερμίου και ακολουθούν την μόδα και τις τάσεις της εποχής, όπως διαμορφώνονται στα κοσμοπολίτικα

κέντρα της αυτοκρατορίας. Πολλά από τα έργα τους αναγνωρίζονται σε γειτονικές πόλεις της Μακεδονίας.

Μεγάλο ενδιαφέρον από ανθρώπινης πλευράς παρουσιάζουν τα τέσσερα ενεπίγραφα μονομαχικά μνημεία της αίθουσας Γ (στα δεξιά καθώς μπαίνουμε στον χώρο).

Η παράσταση του μονομάχου Ξιφία σε νεκρό-δειπνο είναι ένας αρκετά σπάνιος στην Ελλάδα τύπος, ο οποίος χρησιμοποιήθηκε ευρέως, όμως, στην Βέροια. Τόσο ο Ξιφίας όσο και ο «γειτόνάς» του, ο αρματωμένος Μαρίσκος με το κλαδί του φοίνικα στο χέρι (σύμβολο νίκης) πέθαναν στην ακμή της καριέρας τους. Τις στήλες παρήγγειλαν και πλήρωσαν με δικά τους έξοδα οι απαρηγόρητες σύζυγοί τους.

Πολύ πιο τυχερός στάθηκε ο μονομάχος Πούπλιος, ο εικονιζόμενος στο τρίτο κατά σειρά μνημείο. Αυτός πρόλαβε, κάτι πολύ σπάνιο, να συνταξιοδοτηθεί ως *rudiaris*, αυτός δηλαδή που κατάφερε να τελειώσει (ζωντανός και τιμημένος) την καριέρα του κι έλαβε συμβολικά την *rudis*, το τιμητικό ξίφος/ράβδο των βετεράνων μονομάχων. Πέθανε εν ειρήνη (φαντάζομαι) λίγο πριν τα μέσα του 2^{ου} αι. μ.Χ., απολαμβάνοντας την αγάπη και την στοργή των δικών του ανθρώπων που παρήγγειλαν την επιτύμβια στήλη σε ένα από τα εργαστήρια της πόλης.

Εντελώς αντίστροφη και ιδιαίτερα τραγική ήταν η μοίρα του Πεκουλάρεως. Αυτός, σχεδόν παιδί ακόμα, εικονίζεται στην διπλανή στήλη να κινείται δυναμικά προς τα δεξιά κρατώντας με τα δυο του χέρια την τρίαίνα. Στην ζώνη έχει περασμένο ένα εγχειρίδιο και στον ώμο του ριγμένο το δίχτυ. Πέθανε – τι ειρωνεία – στον πρώτο του κιόλας αγώνα, κάποια στιγμή μέσα στο β' μισό του 1^{ου} αι. π.Χ.

Η ευρεία προθήκη στο δεξί άκρο της αίθουσας περιλαμβάνει έργα των κοροπλαστικών και κεραμικών εργαστηρίων της Βέροιας. Τα περισσότερα από αυτά χρονολογούνται στα υστεροελληνιστικά χρόνια. Οπωσδήποτε στην αρχή οι τεχνίτες της Βέροιας ήταν στενά προσηλωμένοι στα αττικά πρότυπά τους, μιμούμενοι σχήματα και φόρμες του αττικού Κεραμικού. Σταδιακά,

όμως, η παραγωγή της Βέροιας τόσο σε αγγεία όσο και σε πήλινα ειδώλια άρχισε να αυτονομείται και να αποκτά ένα ιδιαίτερο ύφος μέσα στο πλαίσιο της γενικότερης μακεδονικής παραγωγής. Τα περισσότερα αγγεία κατασκευάζονταν στον τροχό, εκτός από τους ανάγλυφους σκύφους και τα πλαστικά εξαρτήματα μεγάλων αγγείων για τα οποία χρησιμοποιούσαν μήτρες. Τέτοια αγγεία είναι και οι τριποδικές πυξίδες, κανονικά θήκες κοσμημάτων και ψιμυθίων, σε μεγάλο, όμως, μέγεθος χρησίμευαν ως οστεοθήκες των νεκρών. Και τα ειδώλια κατασκευάζονταν κανονικά σε μήτρες, αν και πολλές λεπτομέρειες μπορούσαν να δουλεύονται και στο χέρι, ιδιαίτερα στα μεγάλα ειδώλια Αφροδίτης.

Στο άλλο μισό της αίθουσας Γ εκτίθενται αντιπροσωπευτικά δείγματα επιτύμβιων στηλών κατασκευασμένων στην Βέροια. Αν και το παλιότερο από τα εκθέματα αυτά είναι η φθαρμένη στήλη του Αμύντα, γιου του Στράτωνος (4^{ος} αι. π.Χ.),

Η επιτύμβια στήλη της Αδέας

σίγουρα η ομορφότερη και πιο ενδιαφέρουσα εικονογραφικά είναι η στήλη της Αδέας και σ' αυτήν αξίζει να σταθούμε ειδικότερα. Το μνημείο είναι ναόςχημο με αετωματική επίστεψη. Δύο πεσσοί πλαισιώνουν την ανάγλυφη παράσταση. Στο επιστύλιο είναι γραμμένο το όνομα της νεκρής: ΑΔΕΑ ΚΑΣΣΑΝΔΡΟΥ. Η Αδέα εικονίζεται όρθια να κρατά ρόκα και να φορά ένα πλατύ καπέλο, την θολία. Το αντικείμενο στο δεξί της χέρι είναι πιθανώς ένα κλειδί, πράγμα που υποδηλώνει πιθανώς την ιερατική της ιδιότητα. Δίπλα στην Αδέα η δούλη, σε μικρότερη κλίμακα, της προσφέρει σκιά με ένα «παρασόλι», σκιάδιο στα αρχαία ελληνικά. Πιο δεξιά μια μικρή, παιδική μορφή με σβησμένο πυρσό (Θάνατος ή μήπως η ψυχή της νεκρής ;) και ο Ερμής στην χθόνια υπόστασή του, αυτή του Ψυχοπομπού πατάνε πάνω σε ένα βάθρο και διαχωρίζονται εμφανώς από τον κόσμο των ζωντανών στα αριστερά. Στο βάθρο υπάρχει η αναθηματική επιγραφή ΕΡΜΗΙ ΧΘΟΝΙΩΙ και από πάνω υψώνεται μια ερμαϊκή στήλη. Πάνω από τις μορφές έχουν λαξευτεί διάφορα αντικείμενα της καθημερινής ζωής της νεκρής, ένας καθρέφτης, μια ακόμη θολία, ένα ριπίδιο (=βεντάλια), μια πυξίδα (θήκη κοσμημάτων ή καλλυντικών υλών) και ένα στεφάνι. Το ελεγειακό επίγραμμα κάτω από την παράσταση θρηνεί τον πρόωρο θάνατο της παρθένου Αδέας, κόρης της Κυννίνας και του Κασσάνδρου, που άρπαξε ο σκοτεινός Άδης λόγω μιας φοβερής αρρώστιας.

Ο όροφος

Με την αίθουσα Α τελειώνει η περιήγησή μας στην αρχαία πόλη της Βέροιας. Ό,τι θα ακολουθήσει στον όροφο προέρχεται από τις ανασκαφές σε διάφορες θέσεις του νομού. Ανεβαίνοντας την ξύλινη σκάλα παρατηρούμε στα αριστερά μας μεγάλους ενημερωτικούς/φωτογραφικούς πίνακες που επιχειρούν μια επισκόπηση των σημαντικότερων αρχαιολογικών χώρων και ευρημάτων της Ημαθίας. Στις κόγχες του ορόφου, δεξιά και αριστερά, εικονίζονται οι Κριτές του Κάτω Κόσμου Αιακός και Ραδάμανθυς, αντίγραφα των τοιχογραφιών του τάφου της Κρίσεως στην αρχαία Μίεζα. Η έκθεση στο δεύτερο αυτό επίπεδο του μουσείου είναι οργανωμένη χρονολογι-

κά (από την νεολιθική ως την ρωμαϊκή εποχή) αλλά και γεωγραφικά, αφού ο τρίτος χώρος του ορόφου είναι αποκλειστικά αφιερωμένος στα ευρήματα της Μίεζας. Γενικότερα, εδώ θα δούμε ευρήματα ανασκαφών από οικισμούς, όπως η Νέα Νικομήδεια, της αρχαιότερης Νεολιθικής, ο επίσης νεολιθικός Πολυπλάτανος, το Αγγελοχώρι που άκμασε κατά την Ύστερη Εποχή του Χαλκού, η Μ. Σάντα και η Λευκόπετρα, που τεκμηριώνουν την κατοίκηση του Βερμίου ήδη κατά τα προϊστορικά χρόνια, η κλασική και ελληνιστική Κυψέλη, που ίσως ταυτίζεται με την πόλη Άλωρο και τέλος, η «δικιά μας» Μίεζα.

Η ανθρώπινη παρουσία στον νομό Ημαθίας ανάγεται το αργότερο στη αρχαιότερη νεολιθική. Τότε ακμάζει ο οικισμός της Νέας Νικομήδειας. Τα εκθέματα που προέρχονται από τις αγγλικές ανασκαφές της δεκαετίας του '60 περιλαμβάνουν αντικείμενα, όπως αγγεία και εργαλεία, ειδώλια, σφραγίδες κ.ά. Ας παρατηρήσουμε, ακόμη, τα

Σιληνοί από τάφο της Μίεζας
 κοκάλινα αγκίστρια που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι του οικισμού πριν 9000 χρόνια, όταν η περιοχή βρισκόταν ακόμα πολύ κοντά στην θάλασσα (Θερμαϊκός κόλπος). Η Νέα Νικομήδεια θεωρήθηκε, την εποχή της ανασκαφής και δημοσίευσης, ως ο παλιότερος γεωργοκτηνοτροφικός

οικισμός της Ευρώπης.

Δεν ήταν μόνο η πεδιάδα της Ημαθίας κατοικημένη σε μια τόσο πρώιμη εποχή. Και το Βέρμιο, όπως αποδεικνύεται με τις πρόσφατες ανασκαφές στην Λευκόπετρα και την γύρω περιοχή, κατοικήθηκε ήδη από τα νεολιθικά χρόνια. Σημαντικοί οικισμοί γεωργών και μετακινούμενων κτηνοτρόφων αναπτύχθηκαν εκεί και κατά την εποχή του χαλκού και την πρώιμη εποχή του σιδήρου.

Στην νεότερη νεολιθική χρονολογείται ο οικισμός του Πολυπλάτανου του δήμου Ειρηνούπο-

Πήλινη σίμη από τη σχολή Αριστοτέλους

λης. Όχι πολύ μακριά, στην τούμπα του Αγγελολοχωρίου η αρχαιολόγος Λ. Στεφανή ανέσκαψε έναν σημαντικό οικισμό της μέσης και ύστερης εποχής χαλκού. Από τα πορίσματα των ερευνών γίνεται κατανοητό ότι οι κάτοικοι του οικισμού αξιοποίησαν την δυναμική της τοπικής παράδοσης αλλά, ταυτόχρονα, διερεύνησαν τις προοπτικές των επαφών με τα κέντρα του συγχρόνου τους μυκηναϊκού κόσμου. Στο μουσείο της Βέροιας εκτίθενται καθημερινά αντικείμενα των κατοίκων του οικισμού και ειδικά αγγεία διακοσμημένα με αμαυρόχρωμα σχέδια, μια διακοσμητική γλώσσα κοινή για την κεντρική και δυτική Μακεδονία λίγους αιώνες πριν και μετά το 1000 π.Χ.

Τα ευρήματα της ύστερης εποχής χαλκού και της επόμενης εποχής σιδήρου δεν λείπουν και από την γειτονική Μιέζα. Τα παλιότερα στοιχεία χρήσης του χώρου προέρχονται από την τούμπα Χατζηνώτα. Κατά τα αρχαϊκά, κλασικά και ελληνιστικά χρόνια αναπτύσσεται και ακμάζει η μακεδονική πόλη στην περιοχή του σημερινού δήμου Ανθεμίων. Σε κατοίκους της Μιέζας ανή-

κουν οι μεγάλοι μακεδονικοί τάφοι της Κρίσεως και των Ανθεμίων, αλλά και οι ταπεινότεροι λακκοειδείς και κιβωτιόσχημοι. Από τους τάφους αυτούς προέρχονται τα κτερίσματα των σχετικών προθηκών στο τέλος του ορόφου, το εντυπωσιακό περιδέραιο με τεράστιες γυάλινες ψήφους, τα χαριτωμένα ειδώλια των δύο Σιληνών και τα μελανόμορφα και ερυθρόμορφα αττικά αγγεία.

Ο κιβωτιόσχημος τάφος ενός κοριτσιού που ανασκάφηκε από την αρχαιολόγο Δ. Μισαηλίδου το 1990, ήταν διακοσμημένος με τοιχογραφίες (άνθη λωτού, ταινίες, ιωνικά κυμάτια, περιστέρια) και περιείχε έναν πλούτο κτερισμάτων, δείγμα της ανείπωτης θλίψης των γονιών και οικείων της άτυχης μικρής. Το κορίτσι θάφτηκε φορώντας έναν χειριδωτό χιτώνα, όπως δείχνουν οι χρυσές πόρπες – κομβία (έξι τον αριθμό) που βρέθηκαν μαζί. Το κεφάλι της στολιζόταν με ένα χρυσό διάδημα και τον τρυφερό λαιμός της κοσμούσε ένα περιδέραιο από 47 ωσειδείς επίχρυσες πήλινες χάντρες. Στα αυτιά φορούσε χρυσά σκουλαρίκια με παράσταση Πανός. Τέλος, έφερε βραχιόλι και δακτυλίδι στο αριστερό της χέρι. Εκτός από τα απαραίτητα αγγεία, μέσα στον τάφο υπήρχαν γυναικεία ειδώλια, όρθια και καθιστά, στα οποία σώζεται ακόμα μέρος του χρωματικού διακόσμου. Ακολούθησαν την μικρή στο ταξίδι της στον Άλλο Κόσμο ως φυλακτά, παιχνίδια και σύμβολα των οικείων της. Το πιο συγκινητικό εύρημα, όμως, είναι το μικρό θήλαστρο (μιπιπερό) σε μορφή πάπιας, ένα ασήμαντο χρηστικό αντικείμενο που μέσα στον τάφο της μικρής διαρθρώνει νέους συμβολικούς υπαινιγμούς.

Η περιήγησή μας στις προθήκες του ορόφου

Χρυσά σκουλαρίκια και πήλινο θήλαστρο από τον τάφο του κοριτσιού της Μιέζας

τελειώνει, όπως άρχισε, με τον τάφο της Κρίσεως. Από την σχετικά πρόσφατη ανασκαφή του προθαλάμου προέρχονται οι δύο σιδερένιες αιχμές που κρέμονται στον τοίχο. Η μία ανήκει σε ένα απλό δόρυ, η άλλη όμως, η μεγάλη, ανήκει σε μια σάρισα των πέντε μέτρων, το όπλο που κατέστησε (μαζί με την σιδηρά πειθαρχία και την συστηματική εξάσκηση) την μακεδονική φάλαγγα ανίκητη. Είναι αυτή που επέβαλε την αναγνώριση του Φιλίππου ως αρχιστρατήγου όλων των Ελλήνων για την εκστρατεία εναντίον της Περσίας και είναι αυτή που έφερε τον Μεγαλέξαντρο ως τον Ινδό ποταμό.

Στον εξωτερικό χώρο

Μετά την προθήκη των αιχμών η πόρτα της εξόδου οδηγεί μέσω της πίσω, μαρμαρίνης κλίμακας στην αυλή του μουσείου. Στον εξωτερικό αυτόν χώρο μπορεί κανείς να δει τα επιτύμβια και τιμητικά μνημεία των ρωμαϊκών χρόνων, πολλά από τα οποία έχουν την μορφή βωμού και ανάγλυφες παραστάσεις. Δεξιά, στον υπόστεγο διάδρομο κατά μήκος του εξωτερικού τοίχου του μουσείου, εκτίθενται διάφορα γλυπτά κι επιγραφές που ήλθαν στο φως κατά τις ανασκαφές της Βέροιας.

Επιλογικά

Η λειτουργία του ανακαινισμένου πλέον Αρχαιολογικού Μουσείου της Βέροιας είναι ένα πολύ σημαντικό γεγονός, δεδομένης της αυξημένης επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών χώρων της ευρύτερης περιοχής, ειδικά των μακεδονικών τάφων και της Σχολής Αριστοτέλους στην περιοχή της αρχαίας Μιέζας. Δεδομένου, μάλιστα, ότι αυτοί είναι και οι μόνοι ευρέως επισκέψιμοι χώροι του νομού – πλην της Βεργίνας – είναι φυσιολογική η αυξημένη εκπροσώπηση των ευρημάτων από τις ανασκαφές της πόλης στον όροφο του μουσείου. Είναι όμως σημαντικό ότι πέρα από την Μιέζα κατά την επανέκθεση παρουσιάζεται αντιπροσωπευτικά – ίσως για πρώτη φορά – ολόκληρος ο νομός, σε όλες τις χρονικές περιόδους της αρχαιότητας. Η συγκεκριμένη δε χωροθέτηση των ευρημάτων του νομού πάνω στον όροφο βοηθά πολύ στην καλύτερη κατανόηση

και διάκριση τους σε σχέση με τα εκθέματα της Βέροιας.

Το μουσείο, βέβαια, είναι αφιερωμένο κυρίως στην Βέροια και με την νέα του πια μορφή καταφέρνει να δώσει μια ολοκληρωμένη εικόνα της αρχαίας πόλης και των διαφόρων όψεων της ζωής σ' αυτήν. Με την χρήση νέων τεχνολογιών, την τακτική και τεκμηριωμένη παράθεση πληροφοριών σε ενημερωτικά πάνελ στα ελληνικά και αγγλικά και, τέλος, με την λεπτομερή περιγραφή κάθε ευρήματος ξεχωριστά, ο επισκέπτης πλουτίζει σε γνώσεις και αισθητική απόλαυση μπροστά από κάθε προθήκη και έκθεμα του μουσείου. Εξάλλου, ο σημαντικός αριθμός των ελεύθερων στον χώρο εκθεμάτων, τα οποία βρίσκονται στο ύψος των ματιών και μας επιτρέπουν την κίνηση γύρω τους, μας προκαλούν σχεδόν να τα αγγίξουμε (ας μην το κάνουμε, όμως), αυξάνει την οικειότητα και εντείνει την συγκίνηση της γνωριμίας με τα αρχαία δημιουργήματα. Η συγκεκριμένη επιλογή έκθεσης κρίνεται ιδιαίτερος επιτυχημένη.

Αξίζει, επομένως, να επισκεφτούμε το μουσείο που είναι ένας εξαιρετικός χώρος τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά. Η εικόνα του πάντα ανοιξιάτικου κήπου, έργο των φυλάκων και του τεχνικού προσωπικού αρκεί για να γαληνέψει την ψυχή οποιουδήποτε έχει μπλέξει, λίγο πριν, στην βασανιστική κίνηση της Βέροιας. Η περιήγηση στα εκθέματα του εσωτερικού σίγουρα θα ταξιδέψει νου και ψυχή πίσω στον χρόνο. Οπωσδήποτε πρέπει να αναγνωρίσουμε την πετυχημένη προσπάθεια της προϊσταμένης και όλου του προσωπικού της ΙΖ' ΕΠΚΑ που εργάστηκαν μεθοδικά και συντονισμένα, προκειμένου να φέρουν σε πέρας ένα τόσο σπουδαίο για τον νομό μας έργο, και μάλιστα σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο Βέροιας είναι ανοιχτό όλες τις ημέρες της εβδομάδας, πλην Δευτέρας, από τις 8:30 π.μ. ως τις 3 μ.μ. και, μάλιστα, για λίγο καιρό ακόμα, χωρίς εισιτήριο εισόδου. Τηλ. 23310-29472. Στον χώρο του μουσείου πραγματοποιήθηκαν ήδη εκπαιδευτικά προγράμματα στο πλαίσιο των δράσεων του Υπουργείου Πολιτισμού. Ευελπιστούμε ότι θα συνεχιστούν και στην επόμενη σχολική χρονιά.